

державою, науковими установами, громадянським суспільством і приватним сектором дозволить створити надійний інституційний каркас для протидії ІІСО. Міжнародна кооперація та обмін досвідом із провідними країнами в сфері ІІІ та інформаційної безпеки залишаються критично важливими для підвищення ефективності українських стратегій.

Висновки.

Використання штучного інтелекту в ІІСО є одночасно великим викликом і потужним інструментом для захисту національної безпеки України. Розбудова власних технологій, нормативно-правова база, а також підвищення цифрової грамотності суспільства сприятимуть формуванню стійкості до інформаційних загроз і посиленню оборонних спроможностей держави. Синтез українського досвіду з міжнародними підходами допоможе виробити ефективні механізми реагування на сучасні інформаційні виклики, що є запорукою успішної протидії агресії в кібернетичній і інформаційній сферах.

*Дворецький Віталій,
кандидат психологічних наук,
офіцер відділення з охорони важливих
державних об'єктів штабу,
військова частина 3114
Національної гвардії України*

ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ СТРІЛЬБИ

Уміле та ефективне застосування вогнепальної зброї досягається тільки завдяки ефективному навчанню і повсякденному тренуванню. Важливу роль в навчальному процесі відіграє об'єктивність оцінювання, яка істотно впливає на формування позитивного ставлення до навчання в тих, хто навчаються.

Сучасна навчально-матеріальна база з вогневої підготовки, зокрема, електронно-оптичні тренажери відіграють роль в отриманні критеріїв оцінювання успішності навчання завдяки зворотному зв'язку, надаючи можливість не тільки викладачу, а й тому, хто навчається контролювати свої дії, виявляти помилки, відстежувати динаміку індивідуального розвитку.

Водночас сучасний підхід до побудови й оцінювання ефективності навчання стрільби все-таки не можна вважати об'єктивним, оскільки він ґрунтується на врахуванні кількісних показників стрільби, а саме її купчастості та точності й залежного від них показника влучності.

Згідно з сучасними методиками вогневої підготовки оцінка визначається: за знання матеріальної частини зброї, основ та правил стрільби, за стрільбу, дії при озброєнні й виконання нормативу. Водночас не завжди ті, хто навчаються усвідомлюють наявність зв'язку між знаннями теорії стрільби, навичками поведінки зі зброєю, рівнем розвитку сенсомоторних властивостей та ставленням до виконання завдання.

Крім того, умови виконання та критерії оцінювання в різних навчальних вправах стрільби істотно різняться між собою, що ускладнює контроль формування навичок стрільби в того, хто навчається.

Аналіз наукових публікацій з теорії та методики навчання стрільби (Л. М. Вайнштейн, М. А. Іткіс, В. Т. Пятков-Мельник та ін.) надає підстави стверджувати, що ефективність стрільби суттєво залежить як від психологічних та психофізіологічних характеристик стрільця, так і від його рухового досвіду стрільби з даного зразка (виду) зброї. Тому для контролю та аналізу динаміки індивідуального розвитку відомі спортсмени-стрільці використовували щоденники самопостереження, в яких багато уваги приділяли не тільки результатам стрільби, а й аналізу власних дій та відчуттів під час тренувань.

Водночас, розроблені ними методики підготовки стрільців ґрунтувалися переважно на асоціативно-рефлекторній концепції (Й. Гербарт, Е. Газрі, І. Павлов та ін.), згідно з якою розвиток індивіда відбувається шляхом пасивного сприймання інформації, зв'язування її елементів між собою та зі сформованими раніше поняттями чи моделями поведінки. Основним методом набуття індивідуального досвіду в цій концепції вважається метод спроб і помилок, що забезпечує формування умовних зв'язків між стимулами та поведінковими реакціями.

Натомість згідно з концепціями, що ґрунтуються на парадигмі активності (М. Бернштейн, Д. Донський, Л. Чхаїдзе, О. Малхазов та ін.), управління руховою діяльністю є циклічним процесом взаємодії нервової системи індивіда з умовами зовнішнього та внутрішнього середовищ, що функціонує за принципом багатопланового рефлекторного кільця. Представники зазначених концепцій поділяють систему управління руховою діяльністю на зовнішнє кільце, що забезпечує контроль за смисловою частиною руху, та внутрішнє, що забезпечує постійний аналіз аферентної інформації, контроль та коригування й забезпечує формування синергетичних автоматизмів.

Згідно з концепцією побудови рухової діяльності О. Р. Малхазова управління руховою діяльністю відбувається на основі двокільцевої багаторівневої ієрархічної циклічної функціональної системи, в якій задіяні: механізм формування ставлення індивіда до ситуації, що пред'являється; задавальний механізм; програмувальний механізм; механізм зіставлення; механізм, що забезпечує корекції як в середині вказаних механізмів, так і в руховій системі загалом. Отже, руховий досвід індивіда накопичується завдяки формуванню або актуалізації в його ЦНС специфічних нейродинамічних структур (образів виконання рухів, дій, діяльності), які є суб'єктивним відображенням просторових, кількісних та якісних параметрів рухів, а також завдяки формуванню ставлення до результату дій (діяльності).

На думку О. Р. Малхазова механізм формування ставлення індивіда до наявної ситуації (завдання) містить когнітивний, емоційний та мотиваційний компоненти, на основі яких він виділяє себе як суб'єкта рухової діяльності і визначає смислову структуру і завдання дії. Ставлення індивіда до ситуації (завдання) та її результату забезпечує цілісність, стійкість і послідовність його

поведінки, що формується на основі мотивації, емоцій, установок й спонукає індивіда до діяльності.

Грунтуючись на результатах власних досліджень констатуємо, що ставлення індивіда до результату діяльності корелює з його самооцінкою й впливає на його подальшу діяльність. Так, неадекватне оцінювання результату стрільби тим, хто навчається призводить до формування у нього помилкового ставлення до подальшого навчання. Наприклад, високі результати стрільби, які часто на початковому етапі навчання бувають випадковими й нестабільними внаслідок відсутності достатнього рухового досвіду у того, хто навчається, нерідко є причиною формування в нього завищеної самооцінки, зниження якості самоконтролю та навіть втрачання інтересу до подальшого розвитку. Натомість низькі результати стрільби можуть спонукати того, хто навчається до формування в нього негативного ставлення як до результату виконання конкретної вправи, так і до стрільби загалом.

Аналіз сучасних публікацій, присвячених дослідженню вдосконалення якості навчання надає можливість з'ясувати, що важливим рушійним психологічним механізмом саморегуляції поведінки та спонукування до її змін є рефлексія (від лат. reflexio – звернення назад), що полягає у критичному аналізі індивідом своїх думок, почуттів, емоцій та поведінки в цілому після виконання певних дій (діяльності) й надає можливість більш адекватно оцінити вплив як зовнішніх обставин, так і власних ресурсів на її результат. Зокрема, це сприяє формуванню адекватної самооцінки тими, хто навчаються результатів власної діяльності (навчання) й підвищенню відповідальності за них.

Отже, для об'єктивного оцінювання ефективності формування навичок стрільби в того, хто навчається необхідно оцінити не лише результат його діяльності, але й вміння адекватно оцінювати наявну ситуацію, адаптуватися до умов стрільби, правильно визначати завдання стрільби та готуватися до його виконання, вміння швидко коригувати свої дії, а після завершення стрільби оцінити її ефективність – ступінь відповідності отриманого результату запланованому завданню стрільби, з'ясувати причини допущених помилок та способи їх усунення.

Отже, насамперед, самооцінюванню потрібно навчити. Наприклад, викладач пропонує тому, хто навчається здійснити рефлексію шляхом отримання відповідей на питання: «Що з вивченого навчального матеріалу я знаю добре?», «Чого вдалося досягнути і що не вдається, в якому питанні розібрався не до кінця?», «Чому необхідно приділити більше уваги в подальшому навчально-тренувальному процесі?»

По-друге, необхідно розробити критерії самооцінювання та сприяти їх засвоєнню тими, хто навчається й визначити ті з них, які підлягають оцінюванню ними та які оцінює виключно викладач.

Важливими методами самоконтролю є вміння контролювати ступінь засвоєння матеріалу, знаходити помилки, неточності, намічати способи усунення помилок тощо.

Отже, вдосконалення системи оцінювання ефективності навчання стрільби потребує впровадження системи самооцінювання, що сприятиме формуванню адекватної самооцінки тими, хто навчаються результатів власної діяльності й підвищенню відповідальності за них. Адже застосування методів самоконтролю й самооцінки в процесі вогневої підготовки перетворюють його для тих, хто навчаються на особистісно значущий, що сприяє підвищенню мотивації та стимулювання активності навчання.

*Доля Сергій,
викладач кафедри вогневої підготовки,
підполковник,
Київський інститут Національної гвардії України*

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Вогнева підготовка є однією з найважливіших складових професійного навчання військових і правоохоронців. Вона включає освоєння стрільби зі стрілецької зброї, тактики бою та інших навичок, необхідних для виконання службових обов'язків у бойових умовах. У час воєнного стану значення вогневої підготовки ще більше зростає, оскільки від рівня навченості особового складу залежить їхня здатність захищати державу, ефективно діяти в стресових ситуаціях та приймати правильні рішення під тиском бойових обставин. Нині, через масштабну збройну агресію, велика кількість новобранців і співробітників поліції опановує зброю прискореними темпами, що ставить питання про вдосконалення методів навчання стрільбі. Традиційні підходи, які ґрунтувалися переважно на теорії та базових вправах, вже не повністю відповідають реаліям сучасного бою. Тому актуально дослідити шляхи підвищення ефективності вогневої підготовки в умовах воєнного стану, поєднуючи перевірені практикою методи з інноваційними технологіями навчання.

Мета доповіді - проаналізувати основні напрямки удосконалення вогневої підготовки персоналу силових структур під час воєнного стану на основі сучасних досліджень, а також досвіду Збройних Сил України та армій інших країн.

Базова система вогневої підготовки в минулому часто зосереджувалась на дотриманні стандартних прийомів стрільби у тирі та відпрацюванні нормативів. Хоча такі вправи закладають фундаментальні навички, їх недостатньо для повноцінної готовності до реальних бойових дій. Дослідження показують, що значна частина правоохоронців не має достатнього практичного досвіду поводження зі зброєю: більшість поліцейських, особливо жінок, потребують додаткового навчання і практики на полігонах. Подібна ситуація характерна і для новобранців Збройних Сил, які раніше не стикалися зі зброєю. Таким чином, традиційний підхід, який робив акцент на аудиторних заняттях з теорії та обмежених тренуваннях у стрільбі, нині потребує перегляду.

Одним з напрямків удосконалення є моделювання під час навчання обстановки, максимально наближеної до реальної бойової. Психолого-педагогічні дослідження підтверджують, що тренування в умовах, наближених